

СКАЛЕНКО О. К.,
провідний науковий співробітник
ІСЕМВ НАН України,
академік Міжнародної академії
інформатизації при ООН,
президент Міжнародного фонду
«Єднання»

УДК 327

ГЛОБАЛЬНО- СИСТЕМНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

З огляду на незаперечні реалії сучасності, головною метою даної роботи поставлено завдання на основі системно-інформаційної методології усвідомити глибинну сутність і стратегічні шляхи соціально-економічного розвитку та розбудови міжнародних відносин України в сучасному глобалізованому світі за принципами паритетності, дотримання національних інтересів і ділового партнерського співробітництва, а також удосконалення спільного інформаційного простору. Щодо міжнародних відносин на сучасному етапі світового розвитку автором запропоновано глобальносистемний девіз — «від інформаційних війн — до співпраці суспільств інформаційних знань». Ключові слова: глобальний, національні інтереси, стратегія, методологія, інформація, знання, міжнародні відносини.

«Кожне об'єднання може існувати лише на кооперативних началах»
Антологія думки. Т. 2. — М., 2002

Переднє загальносистемне слово

Кінець ХХ та початок ХХІ століть на межі другого і третього тисячоліть не тільки вочевидь практично, але й науково-теоретично виявив *глобальні важелі управління світовими політичними, соціальними та економічними процесами*. Дослідницьким шляхом ми зафіксували, що такими важелями визначені *системно рушійний гуманітарний чинник та революційного виміру інформаційні технології*. Відтак стало зрозуміло, що *«загадковий саморозвал»* наддержавних структур новітніх часів є переконливим свідченням тектонічних зрушень у світовому житті саме за рахунок суттєвого, імперативно посиленого впливу вказаних *глибинних, системно вирішальних чинників* в сфері людської діяльності¹.

Отже, в цій роботі констатуємо, що сучасна Україна не тільки відродилась як самостійна держава, а й об'єктивно знаходиться у *принципово зміненому світі*. При цьому стало цілком зрозуміло, що системно впливова подія специфічно

загадкового розвалу наддержави СРСР — також *явище об'єктивного світоісторичного виміру*.

Щодо цього зауважимо, що цільовими *глобальносистемними* дослідженнями встановлено: *ефект саморозвалу виявився наслідком надмірного спотворення союзного психоінформаційного простору*. Саме тому ми системно врахували цей фактор при вивченні реалій нашого життя на даному етапі світового розвитку².

Процес зміцнення державності поки-що є *системно заскладним* для нашої України та вирішальним чином сьогодні залежить від існуючого світопорядку, реалій і тенденцій глобального розвитку, а також реального стану господарства, внутрішнього духовного й інтелектуального творчого потенціалу задля вирішення проблем соціально-економічного поступу українського суспільства. Адже саме ці чинники і зможуть забезпечити наш геополітичний поступ в глобальному конкурентному середовищі сучасного світу.

Особливими, але також об'єктивно впливовими чинниками виживання України в сучасному світі, безумовно, є його *найпотужніші* сусідні регіони — могутня Російська Федерація і *найрозвиненіші* євроатлантичні країни, що об'єднані у своєрідний альянс НАТО.

Як *найпоказовіші* реалії цього періоду вищезазначені чинники надали можливість науковцям визначити *найстійкіші* тенденції світового розвитку. А початок ХХІ століття третього тисячоліття доконечно підтвердив об'єктивну невідворотність вже виявлених тенденцій розвитку, які названі *феноменами інформатизації та глобалізації* майже усіх сфер нашого життя³.

Сучасні глобалізаційні хвилі, як показали загальносистемні дослідження, своїм проявом фактично відображають об'єктивну сутність цивілізаційних процесів. Отже, в науково-практичному визначенні вони виявились не тільки *найвпливовішими* у сфері політичної та соціально-економічної діяльності, але й системно, на глибинному рівні ускладнили усі соціокультурні процеси та інтенсифікували сферу людських і міжнародних відносин. Особливо відчутними ці *феноменальні процеси* проявились в так званих *перехідних (транзитивних) країнах*. Однак, нагальні проблеми становлення пострадянської української держави у глобальному вимірі все ж виглядають *системно найскладнішими*.

По-перше, наша держава будується, як відомо, не на пустому місці. Форсмажорні обставини розпаду Союзу залишили нам в спадок не тільки *інерцію затухаючого соціально-економічного розвитку специфічної імперії, а й соціально-психологічний клімат тоталітарно закритого суспільства*.

По-друге, постсоюзні українці фактично не мали і тепер *не мають достатнього досвіду державницького життя*, тим більше в умо-

вах інтенсивного розповсюдження вже згаданих *світових інформатизаційно — глобалізаційних процесів та майже повної відкритості до конкурентно-ринкового середовища*.

По-третє, інерція командно-адміністративного менталітету ще з самого моменту проголошення незалежності України аж ніяк не сприяла становленню державного конституційного ладу, *зміцненню державних кордонів та дотриманню національних соціально-економічних інтересів*. Ці очевидні факти хоч і були з самого початку цілком зрозумілі найпотужнішим сусідам — Росії та державам-членам НАТО, та взявши на себе обов'язки гарантів безпеки, вони не надали нашій державі відповідної допомоги у вирішенні складних проблем її системної інтеграції в існуючий світопорядок.

Глобальносистемно узагальнюючи загальноісторичний досвід взаємовідносин та існування України в межах вже майже зниклих зі світової карти імперій, можна зробити висновок, що ці відносини фактично завжди будувались на *насильницько-дезінформаційній основі*. Систематично, у відповідності з імперськими інтересами, десятками, а то і сотнями років цілеспрямовано розбудовувався *антинаціональний «інформаційний» простір*, моментами навіть з використанням військової сили. *Тобто, це фактично й по суті були антинародні, в тому числі антиетнічні інформаційні війни*.

Також, *глобальносистемно* усвідомлюючи *пострадянський* період життя українців ми бачимо, що *інформаційні війни* не тільки не припинились, а й навпаки, набули *максимально інтенсивного* характеру. Ці *війни* практично співпали з новоісторичними *інформатизаційно-глобалізаційними хвилями*. Додамо, що цілком закономірно імперська практика *«доцільно дезінформаційних» відносин* до колишніх своїх провінцій та сателітів має *певну просторово-часову інерцію*. Ясно, що тут немає потреби виконувати роботу фахівців-статистиків, які легко підраховують беззаперечні факти зверхнього *наддержавного* відношення найпотужніших сусідів до української спільноти.

Поза усяким сумнівом, *нам якнайшвидше потрібно усвідомити свою власну слабкість* в протидії до сучасного дезінформаційного насильства з будь-якого боку, будь-то східного чи західного. Ми повинні стати настільки освіченими, діловими та всебічно компетентними, щоб ефективно відрізнити правду від брехні, здоровий глузд від авантюризму, справжню освіченість від невігластва, патріотизм від лицемірства. *Ці з н а н н я будуть системним ресурсом, чинником і гарантом нашого поступу в умовах вже надмірно жорсткої конкурентності сучасного світу*.

I. Україна сучасна: проблеми системного розвитку

I.1. Загальносистемне (глобальне) визначення реального стану.

З глобальної (загальносистемної) або філософсько-політичної точки зору сучасна Українська держава — це цілком *діалектичне* утворення. Географічне положення нашої країни історично та політично викристалізувалось в процесах взаємодії та взаємозв'язків по суті різних соціальних структур. Як на істотний факт, насамперед треба вказати, що ця *кристалізація* відбувалась на стику дещо різних природно-ресурсних та кліматичних умов, але головне — *різних цивілізаційно-культурних* потоків Європи і Азії. Навіть якщо розглядати українську спільноту, яка століттями виживала та *якось* розвивалась в певному епіцентрі інтересів найсильніших країн та потужних регіонів світу, можна зрозуміти, *максимально діалектичну специфіку її менталітету*.

Найважливішим в плані визначення реального стану, дійсних можливостей та проблематики системного розвитку в умовах *сучасного глобалізованого світу та конкретного сусідства*, для України повинна бути проста відповідь на глибинно принципове, системно вузлове питання — що ж зрештою дає нам сьогодні така *діалектика*?

Передусім згадаємо, що український народ історично довгий час перетерплював багато поневірянь і страждань від оточуючих його політично-державницьких структур, *якимось* чином зберігаючи при цьому свою характерну *людську гідність*, що постійно збагачувалась рисами відповідальної працьовитості і специфічно-культурної *толерантності* в міжетнічних відносинах, терпимості до різних ідеологій, політичних і релігійних уподобань людей, а також у відносинах з державами-сусідами. Ці риси нашого народу мали особливу цінність в різні періоди тимчасового входження окремих його частин до тих чи інших політично-державних систем *в якості провінцій з багатими плантаціями, природними та людськими ресурсами*⁴.

Оптимістично доповнимо цей висновок глобально значимою, але суто релігійною думкою: *Бог особливо випробує тих, кого найбільше любить*. Однак новітньоісторичний характер випробувань свідчить про те, що українське суспільство вже достатньо наблизилось до *системно найскладніших, можливо й завершальних етапів* свого формування як по-сучасному відкритої, правової та повною мірою незалежної держави.

I.2. Найвпливовіші реалії і тенденції глобального розвитку

Відомо, що сьогодні немало розмов точиться навколо сутності світових *цивілізаційних процесів та латентних важелів управління світом*. Нажаль, це тільки *парацівілізаційні* судження, а не дослідження власне глибинно сутнісних основ цих процесів. Реально ж науковцями здійснюються лише описи, в кращому випадку, тих

чи інших історично-культурних ситуацій, які виникали на географічних просторах світу⁵.

Нашими загальносистемними дослідженнями, тобто саме за *глобалістично-цивілізаційною*, в нашому вимірі також — *системно-інформаційною методологією*, встановлено, що усі без винятку процеси людської діяльності пріоритетно — оперативно та пріоритетно — стратегічно здійснюються на *генетично й прагматично єдиній інформаційно-цільовій основі*. Цей факт абсолютно очевидним є сьогодні, бо був дійсним завжди й повсюдно, і таким же чином буде працювати в майбутньому.

Отже, *глобалістично-цивілізаційна* або *системно-інформаційна методологія* відкриває нам двері до пізнання більш *глибокої сутності первинно-об'єктивних основ соціально-економічної діяльності*, включаючи науково-інтелектуальну й технологічно-виробничу працю, політичні та й усі інші соціокультурні процеси. В даному випадку нас найбільше цікавлять *глибинні основи процесів державного самоуправління та міжнародних відносин*.

Надзвичайно важливо тут зрозуміти, що *передній фронт* в процесах самоуправління та міжнародних відносин об'єктивно й необхідно завжди формувався і формується *інтелектуально*, а вірніше *«транссуб'єктно» на глобальній (фундаментальній) основі ресурсів інформаційних знань, отриманих в історичних (цивілізаційних) процесах суб'єкт-об'єктної взаємодії, тобто на основі досвіду практичного життя*.

Переважаюча активність суб'єкта в цій взаємодії переконливо свідчить не тільки про його творчу природу, але й про те, що *людина творча є принципово єдиною рушійною силою усіх інформаційних процесів*. Природно, але обмежено володіючи феноменом *«свободної волі»*, людина — суб'єкт праці також має принципову можливість як позитивно, так і *помилково-негативно змінювати цільову спрямованість своєї активності*, починаючи від неадекватного пізнання об'єктів, некомпетентних дій — до цілком *усвідомленої дезінформаційної діяльності*.

Цей букет *«цільової деструкції»* в процесах діяльності історично *«процвітав» завжди*, але інтенсивної сили він набув в останні століття за часів так званого *індустріального суспільства*. Процеси формування окремих держав та наддержав, науково-технологічні прориви, завоювання чужої і відстоювання своєї власності, а також усі інші конфлікти силового характеру своїм *«переднім фронтом» на глибинній основі пріоритетно мали інформаційно-інтелектуальну підготовку та психоінформаційне спонукання*.

Сьогодні, тобто в часи інтенсивного переходу розвинених країн до так званого *постіндустріального або інформаційного суспільства*, став зовсім очевидним факт *глобального, як по вертикалі*

так і по горизонталі, впливу *ресурсу інформаційних знань* на процеси розвитку. Отже, настав час визначити провідну роль і місце цього ресурсу в процесах організації ефективної діяльності та безпечного, гармонійно влаштованого життя⁶.

Якщо ми вже визначили, що суспільно-політичні відносини, особливо в регіоні *«Росія — Україна — країни ЄС та НАТО»*, є системно впливовими для виживання, зміцнення та поступу нашої держави, то володіючи цими *концептуальними знаннями*, ми зобов'язані насамперед провести *глобальний системно-інформаційний вимір* стану та перспектив у відносинах України з цими надпотужними суцідями. Відтак ще раз подаємо спеціальний короткий аналіз:

1. Навіть в найкращі часи співіснування з цими або в цих політичних структурах українці найбільш були вражені відносно *національного інформаційного простору*, коли панували, м'яко і коротко кажучи, *цілеспрямовано-системна державно-управлінська некомпетентність, дезінформація або ж просто найжорстокіші в гуманітарному відношенні інформаційні війни*.
2. Сьогодні, і треба сказати це відверто, українська нація підійшла до *моменту істини щодо свого існування і порятунку століттями знищеної сусідніми імперіями великої, навіть у глобальному вимірі, національної мови та культури*. Тому це проблема не тільки національна, а й *світова проблематика щодо реально можливої втрати визначної частини із скарбниці загальнолюдських цивілізаційних цінностей*.
3. Відтак, *Українська держава сьогодні просто немає іншого вибору, ніж максимально зоблігуватись, системно зібратись з думками про порятунок, виживання та повного відродження своїх найкращих досягнень в минулому, сьогоденному й майбутньому житті*. Таким чином, *нас врятує тільки чітко спрямований рух до формування власного духовного та ділового потенціалу, до динаміки цивілізаційно-культурного середовища, а також до усіх по-сучасному високорозвинених суспільств сучасності*.

Однак реальна ситуація в світі сьогодні є *надскладною і особливо проблематичною для нашого суспільства з точки зору сучасної динаміки світового розвитку й трансформації системи міжнародних відносин*. Це зобов'язує нас глибше та ретельніше придивитись саме до *глобально найвпливовіших* чинників сучасного життя, особливо коли вони постали реально дійовими, максимально розповсюдженими та інтенсифікованими.

Світова еліта все більше розуміє, що настали вже зовсім інші історичні часи і будувати своє національне й загальнолюдське життя ми зобов'язані на цих, так глобально і так імперативно виявлених хвилях світового процесу. Але,

нажаль, *весь світ і фактично кожену націю продовжує вражати жорстока методологічно-концептуальна криза, відносно як до сучасного так і до майбутнього розвитку* людства⁷.

Відмітимо також, що різного рівня міжнародні форуми з *методологічних* питань останнім часом набули *систематичного* характеру та, разом з практичними реаліями світогосподарського життя, переконливо засвідчують про *глобальний характер і фундаментально вирішальну значимість процесів інформатизації* усіх сфер світогосподарської діяльності й соціокультурного розвитку кожної нації.

Отже, сьогодні майже усі країни і люди в тій чи іншій мірі вже зрозуміли, що ми *невідворотно опинились під хвилями інтенсивних інформатизаційних і глобалізаційних процесів*. Уважний системно-науковий погляд на ці процеси показує, що в нових умовах аж ніяк не можна орієнтуватись лише на *традиційні концепції соціального та економічного розвитку, традиційний ресурсний потенціал і організацію міжнародних відносин*.

З цього приводу взагалі треба нагадати, що усякий *локальний прогрес, в тому числі у регіональному і національному вимірах*, без врахування об'єктивно *невідворотної трансінформатизаційної глобалізації*, закономірно може закінчитись великим *регресом*. Все це також *імперативно зобов'язує* нас поглибити розуміння необхідності розробки *нових, більш адекватних до часу підходів* в сфері організації та управління соціально-економічними процесами, в тому числі процесами зовнішніх відносин⁸.

II. Глобально-стратегічна концепція сучасного розвитку і задоволення національних потреб та інтересів України

«Ми можемо стільки, скільки знаємо»

Ф. Бекон

II.1. Феномени об'єктивної і суб'єктивної глобалізації

Щодо головних подій та потреб, насамперед зафіксуємо, що в *загальноісторичному плані Україна вистраждала свою власну державність*, але попри десятилітні зусилля побудувати гуманітарно, соціально та економічно більш ефективно суспільство в умовах своїх внутрішніх та зовнішніх реалій, сьогодні знаходиться, нажаль, в *системно відсталому й концептуально розгубленому стані*.

Отже, українське сьогодення є доленосним моментом — *моментом і с т и н и* для нашої держави та для її громадян. Це взагалі не тільки питання *«бути чи не бути?»* Це, зрештою, *момент початку активної боротьби* за можливість побудови в нашій країні по-людськи гідного життя. І тут абсолютною умовою слід вважати *мобілізацію усіх сутнісних сил кожної людини* як члена *цілісного суспільства*, кожної осо-

бистості як джерела і провідника найпотужніших сил в процесах діяльності й розвитку — *сил духовності, моральності і творчого інтелекту*.

Нам, українцям, вже пора чітко зрозуміти, що саме природно притаманні *глибинно-сутнісні можливості людини і є основним глобалізуючим чинником* в процесах соціально-економічного розвитку. Але строката картина світового порядку все ж говорить про те, що *суть глобалізація* на фундаментально закономірному рівні є абсолютно об'єктивним й невідворотним феноменом, навіть якщо мова йде про «*суб'єктивних глобалізаторів*», які на жаль, можуть ще й зловживати феноменом *відносної за своєю суттю «свободою волі»*.

Отже, на відміну від принципово невідворотних, об'єктивно закономірних процесів *загальноцивілізаційної глобалізації*, явище силового «*суб'єктивного нав'язування*» певних дій, умов життя та розвитку фактично є *волютаризмом*, який в своїй негативності може бути не тільки глобально та локально шкідливим, але також і принципово *відворотним* за рахунок *високої науки, освіти та компетентності суб'єктів праці*. І це максимально стосується сфери сучасних *міжнародних відносин, передусім в регіоні «РОСІЯ — УКРАЇНА — ЄС — НАТО»*.

Таким чином, сучасна *Українська держава* існує і розвивається в особливих історичних умовах. З зовнішнього боку вона є *специфічно відкритим суспільством*, а з внутрішнього — *перехідним*, тобто суспільством, яке об'єктивно і необхідно *прискорено повинно реформувати своє соціально-економічне життя*, саме таким чином долаючи *бідність, а також глибинно-системну життєву кризу, врятуватись і стати на шлях сталого поступу*.

Тут треба зауважити, що таке *стратегічно системне завдання* є відповідно *надскладним та кризонебезпечним*. Тому *об'єктивно єдиним гарантом успіху й безпеки* на цьому шляху для нашої держави є, без усякого сумніву, наявність *методологічної і концептуальної інформації* як *знань* про ефективну діяльність та розвиток в *новітніх історичних умовах*. Саме ці *знання* допоможуть нам всебічно врахувати усі *чинники глобального впливу* на хід процесів *прискореного антикризового реформування національної економіки, соціального поступу та міжнародних відносин* в регіональному, світовому та глобально-системному вимірах.

Глобальносистемно аналізуючи стан національної проблематики, можна помітити, що, не зважаючи на досить широкий спектр пошуку відповідних часові стратегій ефективного і безпечно-го соціально-економічного розвитку, ми ще й досі *емоційно-політично* підходимо до цієї проблеми.

Проте навіть семеро одного не ждуть, тим більше в сучасному світі, який динамічно змінюється та розвивається в умовах *жорсткої політич-*

ної, військової й технологічно-економічної конкуренції. Тому, маючи на увазі усі цізагальновідомі умови, в даній роботі ми й звертаємо увагу саме на *загальносистемні* або *глобальні* чинники, які в пріоритетно-стратегічному вимірі є *об'єктивно найвпливовішими і вже на початкових етапах діяльності послугують незаперечним гарантом успіху в сфері соціально-економічної розвитку та відносин на міжнародній арені, в першу чергу, з потужними найближчими сусідами і регіонами — Росією, державами ЄС та НАТО*.

II.2. Методологічне та концептуально-інформаційне забезпечення процесів діяльності.

Зрозуміло, що *глобальносистемне завдання нашого поступу в умовах існуючих реалій* є відповідно *надскладним та кризонебезпечним*. Тому повторюємо, що *об'єктивно єдиним гарантом успіху й безпеки* на цьому шляху для нашої держави є, щонайперше, наявність якісної *методологічної та конкретної концептуалізаційної інформації* як *фундаментальних знань* про діяльність та розвиток в *новітніх історичних умовах*.

З нашого погляду, «*укорінений зміст*» або *фундаментальна сутність процесів глобалізації* взагалі полягає в її *об'єктивно необхідній всезагальності та природно закономірній універсальності*, які треба лише належним чином усвідомлювати, враховувати й відповідно дотримуватись. Окремі ж спроби *прагматиків* усвідомити характер цих процесів з філософської точки зору, як правило, тільки ще більше «*заганяють в глибину*» цю *методологічно важливу проблематику*. Зрештою маємо системно шкідливу *еклектику*, яка, в свою чергу, породжує *кризотворчу концептуалізаційну плутанину*.

Тут, на наш погляд, цілком доречно згадати високої мудрості загальнолюдську думку про те, що для успіху в кожній справі найважливішим є її початок. На жаль, *трансіформаційне начало* або *людське слово* далеко не завжди є *істинним, правдивим і компетентним*. Тому цілком зрозуміло, що результати й ефективність людської діяльності *завжди і повсюдно*, отже *вирішальним чинном*, причому в *першу чергу*, залежали, залежать та й будуть залежати від *слова-думки, слова-волі, слова-інформації*.

Тут також потрібно сказати, що хоч і дещо неочікувано, максима «*інформація править світом*» стала крилатим виразом сучасності. Вочевидь реальні і в принципі *невідворотні феномени інтенсивної інформатизації* та відповідної глобалізації сьогодні примушують людство уважно й активно турбуватись про *інформаційні ресурси*, а також враховувати вкрай негативну, але цілком реальну загрозу *інформаційно-інтелектуальних війн* по всьому життєвому простору світу.

Повторюємо, що сьогодні майже *увесь світ і фактично кожну націю продовжує вражати жорстока методологічно-концептуальна*

криза, відносно як до сучасного так і до майбутнього розвитку людства. Щоправда, в останні роки відбулися *знакові* для новітніх історичних часів світового розвитку події *глобального* виміру — 2003 року в Женеві, 2005 року в Тунісі (та ін.) збиралися представники понад 180 країн світу для розгляду проблем *глобалізації, екології, економіки* та інших проблем побудови так званого *інформаційного суспільства*.

Для українського уряду як «власника визначальної частини акцій» національного життя: політичного, соціокультурного та економічного розвитку також настав *момент істини*. Головними аргументами для такого висновку в контексті питання «*як нам вирулювати?*» в сучасному специфічному світі, виступають не скільки внутрішні потреби нашого суспільства, стільки зафіксовані нами вище *імперативні хвилі інтенсивної інформатизації та глобалізації світогосподарських процесів, а також відносин на міжрегіональному й міжнародному рівнях*.

Але, нажаль, ні національна наука, ні різнокольорний політиком, ні реальна економіка досить обґрунтовано сьогодні не володіють *відповідними до часу теоретично-концептуальними знаннями*. Вже проголошені урядові програми як поточної так і стратегічної діяльності фактично не враховують вказаних чинників як *вирішально найвпливовіших*. Отже, в цих програмах, передусім, *відсутні науково виважені пріоритетно-засадничі й стратегічні гарантії комплексно ефективного і безпечного, отже системно-стратегічного антикризового розвитку*.

Таким чином, *найактуальнішою* проблемою для української держави є *проблема подолання концептуальної кризи в сфері соціально-економічної діяльності і розвитку з урахуванням глобальних чинників*. Відтак, треба ще раз наголосити на необхідності *загальносистемного підходу* при розгляданні цієї проблеми. Це зумовлено тим, що відповідно до використання саме в цій роботі *системно-інформаційної методології* дослідження та розгортання світогосподарських процесів, так названа *інформаційна безпека розвитку* (суть *інформаційне забезпечення*) фактично і є *глобальним мірилом* сфери *успішної соціально-економічної діяльності, безпечного та конкурентоспроможного розвитку* на світовому, регіональному і національному рівнях⁹.

Тут, починаючи з проблеми *загальнонаціональної безпеки*, отже в першу чергу, проблеми кваліфікованої розбудови системи *міжнародних відносин України з Російською Федерацією, країнами ЄС та НАТО*, комплексна проблематика *безпечного розвитку* розгалужується на зовнішньо- і внутрішньополітичний, соціальний, економічний, екологічний, енергетичний та інші конкретні напрямки забезпечення життєдіяльності.

З цієї точки зору ясно, що кваліфіковане вирішення проблем забезпечення ефективного функціонування усіх життєво важливих підсистем кожної держави і господарства об'єктивно й необхідно сьогодні потребує, передусім, *компетентності виконавців та управлінців як володіння ними відповідними інформаційними знаннями в глобальному вимірі, навіть в першу чергу — методологічно-концептуальною інформацією*.

III. Заключна частина системно-інформаційних рекомендацій

*«Є час розкидати каміння,
і є час збирати каміння»*

Біблія

Отже, загальносистемні дослідження показують, що людські спільноти як у цивілізаційних, так і в національних вимірах формуються, існують, розвиваються і удосконалюються насамперед на основі саме *інформаційного ресурсу як глобально ключових, об'єктивно орієнтуючих знань про закономірності перебігу природних процесів*. Взагалі, будучи *генетично й методологічно єдиним повноважним представником об'єктивно існуючого світу, інформаційні знання (ІЗ) виступають в житті людей також єдиним важелем активно-творчого цілепокладання в усіх системах праці, пріоритетно-стратегічним гарантом особистісного та суспільного поступу*. Під *інформаційними знаннями* ми розуміємо знання, що мають здатність бути знаково закодованими і модульно збереженими на інертних щодо їх змісту речовинно-енергетичних носіях, цілеспрямовано використовуватись в сфері соціокультурної і технологічно-виробничої діяльності, а також взаємно передаватись в сфері спілкування і навчання.

Саме на цих підставах, в загальноісторичному плані та з урахуванням актуально існуючих реалій і тенденцій світового розвитку можна стверджувати, що *людство взагалі та й кожне людське суспільство має чіткий фундаментальний вимір — воно за своєю сутністю глобально-інформаційне*.

Оскільки життєглобалізуючий *інформаційний ресурс (ІР)* в сучасному індустріально розвиненому світі використовується вже не так, як, наприклад, в доіндустріальному суспільстві, а незрівнянно інтенсивніше й динамічніше за рахунок новітніх *інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)*, то власне *інформаційні знання* як політично-соціально-економічний ресурс поширюються практично з електронною (світовою) швидкістю в загальнопланетарному, і навіть космічному масштабах.

Саме тому *об'єктивно закономірно змінюються та прискорюються процеси міжлюдського інформаційного обміну, транстехнологічного, та головне — практично змістовного, сутнісно-глобалізуючого використання* цього ресурсу в усіх без виключення процесах соціально-економічної діяльності й розвитку, *включно сферу міжнародних відносин*.

Насамкінець зробимо головні **висновки** та глобальною мірою сформулюємо деякі **рекомендації** щодо розбудови відносин в регіоні **Схід-Україна-Захід** в умовах сучасних світових реалій та на основі **інноваційної**, відповідної до часу **системно-інформаційної методології**.

А. Визначений нами чинник **інтенсивної трансінформаційної глобалізації**, як максимально об'єктивно обґрунтована реалія і тенденція сучасного, прогресивно спрямованого світового розвитку вимагає від нашої нації найглибшого усвідомлення сутності цих процесів, **негайно зробити методологічні поправки щодо курсу свого розвитку** та системно опанувати сучасні політичні, соціально-економічні та інформаційні технології, а також **інформаційно та інтелектуально найвищі алгоритми та методи міжнародних дипломатичних відносин**.

Б. У зв'язку з такою об'єктивно існуючою ситуацією Україні треба прямо і рішуче визнати, що шлях негайної мобілізації усіх патріотичних національних сил, в першу чергу в духовно-інтелектуальній сфері, на подолання хронічної загальносистемної суспільної кризи та перехід на шлях прискореного соціально-економічного розвитку є єдиною реальною можливістю порятунку та переходом до нашого самостійного державницького життя.

В. Незважаючи на **надпроблематичність** ситуації, слід усвідомити не тільки **власну провину** у виникненні такого небезпечного стану в нашій державі, а й необхідність брати на себе повну відповідальність за її подальшу долю, в тому числі у сфері міжнародних відносин.

Г. Вважаючи крок **суспільно-системного науково-практичного усвідомлення феноме-**

на трансінформаційної глобалізації світу найвпливовішим чинником в конкретному житті, ієрархічно пріоритетним етапом активності на цьому шляху треба визнати корінну, відповідну до часу трансформацію науково-освітньої та соціально-психологічної сфер.

Д. Закономірно подальшим кроком буде доопрацювання й **активізація глобальних положень та принципів системно-інформаційної методології діяльності і розвитку**, а також **зовнішніх відносин України в сучасному глобалізованому світі**.

Ж. Враховуючи специфічну стратегічність цього глобального за сутністю завдання, ускладненого інерцією минулого існування, а також пряму **необхідність негайного запровадження відповідних освітньо-виховних та фахово-підготовчих програм, потрібно терміново розробити універсальний навчальний модуль творчої праці й управління на основі системно-інформаційної методології**.

З. Навчальну дію названого модуля необхідно розповсюдити на сфері середньої та вищої освіти, науково-дослідних інституцій, підготовки та перепідготовки кадрів, **у першу чергу в закладах підготовки державних управлінь та політично-дипломатичних установах**.

НАДВИСНОВОК: Тільки врахування комплексу вищеназваних, **глобальносистемно виважених** кроків забезпечить виживання, удосконалення та конкурентоздатність української держави у **вільноринковому середовищі світу**, особливо у сфері відносин з найпотужнішими сусідами — **Росією, державами ЄС та НАТО**.

ПОСИЛАННЯ (Endnotes)

¹ Скаленко О. К. Глобалізаційні виміри інформаційної безпеки // Економічний часопис XXI, №1, 2004.

² Скаленко О. К. Глобальна трансінформаційна доктрина сучасного світового розвитку і міжнародних відносин // «Глобалізація і глобальне управління: історичний, соціальний та політологічний виміри» . – К.: ДПУ, 2009. – 153 с.

³ Див.: Скаленко О. К. Глобалізаційні виміри інформаційної безпеки // Економічний часопис XXI, №1, 2004; Скаленко О. К. Глобальна трансінформаційна доктрина сучасного світового розвитку і міжнародних відносин // «Глобалізація і глобальне управління: історичний, соціальний та політологічний виміри» . – К.: ДПУ, 2009. – 153 с.; Бард А., Зодерквіст Я. Нетократія. – С.-Пб.: «Стокгольмська школа економіки», 2004. – 256 с.

⁴ Булгаков С. Н. Філософія господарства. – М.: Наука, 1990. – 412 с.

⁵ Див.: Скаленко О. К. Реалізація національних інтересів України в контексті сучасного глобально-інформаційного розвитку: загальносистемний підхід // Економічний часопис XXI, № 11-12, 2007; Скаленко О. К. Глобальні резерви росту: інформація + інтелект + інновації. – К. Інтелект, 2002. – 428 с.; Скаленко О. К. Україна в глобальному інформаційному просторі: між Сходом і Заходом // Кн. зовнішня політика України та шлях до Європи. – К., 2007.

⁶ Булгаков С. Н. Філософія господарства. – М.: Наука, 1990. – 412 с.

⁷ Див.: Скаленко О. К. Глобалізаційні виміри інформаційної безпеки // Економічний часопис XXI, №1, 2004; Скаленко О. К. Глобальна трансінформаційна доктрина сучасного світового розвитку і міжнародних відносин // «Глобалізація і глобальне управління: історичний, соціальний та

політологічний виміри». – К.: ДПУ, 2009. – 153 с.; Бард А., Зодерквіст Я. Нетократія. – С.-Пб.: «Стокгольмська школа економіки», 2004. – 256 с.; Булгаков С. Н. Філософія господарства. – М.: Наука, 1990. – 412 с.; Скаленко О. К. Реалізація національних інтересів України в контексті сучасного глобально-інформаційного розвитку: загальносистемний підхід // Економічний часопис XXI, № 11–12, 2007; Скаленко О. К. Глобальні резерви росту: інформація + інтелект + інновації. – К. Інтелект, 2002. – 428 с.; Скаленко О. К. Україна в глобальному інформаційному просторі: між Сходом і Заходом // Кн. «Зовнішня політика України та шлях до Європи». – К., 2007.

⁸ Скаленко О. К. Україна в глобальному інформаційному просторі: між Сходом і Заходом // Кн. зовнішня політика України та шлях до Європи. – К., 2007.

⁹ Булгаков С. Н. Філософія господарства. – М.: «Наука», 1990. – 412 с.

Skalenko O. K. Global system dimension of national interests of Ukraine / The Institute of World Economy and International Relations, National Academy of Sciences of Ukraine.

Taking into account the irrefutable realities of the present, the main aim of the work is to realize the deep essence and strategic directions of social economic development and modeling of International Relations of Ukraine on the basis of system-informative methodology in the modern globalized world on parity principals, protection of national interests, business partnership collaboration and information space improvement.

Regarding international relations on modern stage of international development, the author has offered the global motto – «from information wars – to the collaboration of information knowledge societies» .

Key words: global, national interest, strategy, methodology, information, knowledge, international relations.

Скаленко А. К. Глобальносистемное измерение национальных интересов Украины / Институт мировой экономики и международных отношений НАН Украины

С учетом неотрицаемых реалий современности, основной целью данной работы поставлена задача на основе системно-информационной методологии осознать глубинную сущность и стратегические пути социально-экономического развития и построения международных отношений Украины в современном глобализованом мире на принципах паритетности, соблюдения национальных интересов и делового партнерского сотрудничества, а также усовершенствования всеобщего информационного пространства.

Касательно международных отношений на современном этапе мирового развития автором предложен глобальносистемный девиз — «от информационных войн — к сотрудничеству обществ информационных знаний».

Ключевые слова: глобальный, национальные интересы, стратегия, методология, информация, знания, международные отношения.

Стаття надійшла до редколегії 09.09.2009

Прийнята до друку 12.10.2009